

(TAULU 6A-B)

ELÄIMET

Hyönteisiä lienee alueella satoja tai jopa tuhansia lajeja ja niiden asema on ratkaiseva kasvikunnan pölyttäjinä, eliökunnan hajottajina ja muun muassa lintupesueiden pääravintona. Mainittakoon päälajeista **muurahaiset, madot, tuhatjalkaiset, kovakuoriaiset, luteet, jäärät, punkit, kärpäset, sääsket, pistiäiset** mukaanlukien **kimalaiset ja ampiaiset, sirkat ja perhoset**. Kekomuurahaisen pesä voi olla toistametriä korkea ja useita vuosisatoja vanhoja. Keväisin kekoja voi hajoittaa esim. palokärki etsiessään munia ravinnokseen.

Maapohjassa alueella asuvat **sisilisko, metsämyyrä, peltomyyrä, kontiainen ja vesimyyräkin**, kosteissa painanteissa **sammakot ja rupikonnat. Kyykkäärme, siili, lumikko, kärppä ja mäyrä** puolestaan saalistavat näitä. Puissa liikkuvat alueella niin tavalliset **oravat** kuin **liito-oravat**. Liito-orava tarvitsee elinympäristöön niin vanhaa kuusikkoa kuin haapoja. Sen liidot voivat olla yli 50 metrin pituisia.

Lumijalkien perusteella alueella on tiheä **jäniskanta**. Kylän pinnassa viihtyvät jänikset ovat **ilvekselle** perusruokaa. Kevättalven illassa voit kuulla etäältä ilveksen rääkäisyn. Talvella **kettu, näätä** ja **supikoira** etsivät vainullansa lumikiepissä nukkuvia kanalintuja.

Tervatie ja lampien ympäristö kuuluvat **ahman** vakituiseen virkapolkuun. Hoikanjoen, Tulijoen ja lampien alueella liikkuva **saukko** keskittyy kalaravintoon. **Karhun** jälkiäkin on kylän pinnassa nähty vielä 2000-luvulla useita kertoja.

Alueella on myös tiheä **hirvikanta**, **metsäkauristakin** esiintyy – ja hakakukkulan tuntumassa on nähty takavuosina myös **metsäpeuroja**. Niihin viittaavat myös alueelta inventoidut vanhat pyyntikuoppajäännökset.

Suurin alueella esiintyvä kanalintu on männyissä ”hakova” **metso**, jonka naarasta nimitetään **koppeloksi**. Yleisempi on kuitenkin koivuissa urpuja syövä **teeri** ja kuusimetsässä viheltävä **pyy**. Talvella voi kuulla lumen värisen **riekon** ääntelevän ja ikäänkuin kyselevän: ”*pekka, pekka, peekkako, peekkako?*”

Talvella kanalinnut laskeutuvat pehmeään lumeen ”lumikieppiin” lämmittelemään ja nukkumaan. Keväällä voi kuulla teeren kauas kuuluvaa ujeltavaa soidinääntä Lassinlammen jäältä ja metsojen ”hiontaa” ja naksutusta omilta soidinpaikoiltaan. Kanalinnuilla oli vanhassa ruokataloudessa merkittävää asemaa ja niitä pyydettiin erityisesti rihma-ansoilla ja loukuilla. Riekko ja pyy ovat tätänykyä uhanalaisia lajeja.

Kevättalven iltoina kuuluu Törmänmäessä **helmipöllön** puputusta, **lehtopöllön** vihellystä ja **viirupöllön** haukuntaa ”*huuhuhuh vuh-vuh-vuh*”.

Törmänmäen kevätyön äänimaisemaa hallitsevat kuusikoissa laulavat **laulurastaat** ja **mustarastaat**. **Sepelkyyhkyparit** huhuilevat onnestaan, laulaa **punarinta** ja on laulanut **satakielikin** alkukesästä törmän päällä – ainakin vuonna 2004.

Harmaaleppälehdoissa ja kuusikoissa laulavat monen lajin rastaiden lisäksi **peipot**, **tiaiset**, **kertut**, **sirkut**, **varpuset**, **siepot** ja **käki**.

Kottarainen on ollut Törmänmäenkin peltomaiseman valtalintu, mutta on hävinnyt karjanhoidon hiipumisen vuoksi. **Pääskyt** ovat edelleen jokakesäisiä vieraita Afrikasta. Pelloilla ja pajukoissa viihtyvät edelleen iso- ja pikkukuovit, **kiurut**, **pajulinnut**, **urpiaiset** ja **pulmuset**.

Käpylintu, **käpytikka** ja **pohjantikka** viihtyvät myös alueen kuusikoissa ja palokärki ilmestyy väliin pihapiirinkin puihin – kuten syksyisin myös **punatulkut** ja **tilhet**. Viheltävä ääni voi olla niin **pyyn** kuin **varpuspöllönkin**.

Ruisrääkkä eli ruislintu tai nurmilintu on kuulunut perinteiseen maalaismaisemaan. Keväällä 2025 ruisrääkkä puolusti äänekkäästi pesäänsä ruovikossa Alatalon vanhan kellarin tienoilla. Ruislintu on yölaulaja, jonka tuntikausia jatkuva laulu (rääk rääk) ei ole niin romanttisen kuulosta, mitä voisi ajatella esim. kainuulaisen runoilija Eino Leino runosta Nocturne.

*”Ruislinnun laulu korvissani,
tahkämpäiden päällä täysi kuu;
kesäyön on onni omanani,
kaskisavuun laaksot verhoutuu.
En ma iloitse, en sure, huokaa;
mutta metsän tummuus mulle tuokaa,
puunto pilven, johon päivä hukkuu,
siinto vaaran tuulisen, mi nukkuu,
tuoksut vanamon ja varjot veen;
niistä sydämeni laulun teen.”*

Iltahämärässä lentää **lehtokurppa**, **taivaanvuohi** ja **kapustarinta** - surisee joskus maisemassa **kehrääjälintukin**.

Pohjanlepakot ovat lentäviä nisäkkäitä, jotka saalistavat öisin – pöllöjen tapaan – mutta hyönteisiä katulamppujen valopiiristä. Päivällä saalistavia ovat **haukat** – kuten **hiirihaukka**, **kanahaukka**, **piekana**, **sinisuohaukka**, **tuuli- ja muuttohaukka**. Suurilta järviltä korkealle Törmänmäen yllekin saattaa saaliin hankintaan purjehtia **meri- tai maakotka**, **kalasääskikin**. Varislinnuista alueella pitävät puhtaanapitopartioitaan **varis**, **harakka** ja **närhi** – sekä erämaiden lintu **korppi**.

Kirkasvetisellä Lassinlammella kalastavat **tiirat** ja **kuikat**, väliin **kaakkuri** ja **koskelotkin**. **Kuikka** on yksi vanhimmista lintulajeista. Sen ääni oli maisemassa tuttua jo dinosauruksille 50 miljoonaa vuotta sitten. Kuikan nokkia käyttivät saamelaiset ennen nuolenkärkinä ja vesilinnut saattoivat toimia loveenlangenneen

samaanin oppaina henkimatkoilla. Kalatiirat muuttavat talveksi etelä-Afrikkaan – lapintiira etelämantereelle.

Rannassa etsivät syötävää **pikkukuovit, viklot, rantasipit ja västäräkit. Telkkä, haapana ja heinäisorsakin** uivat lammella poikueineen, väliin vierailevat Voipuanjärvellä pesivät **joutsenet** ja Pitkäsen suolta kuuluu **kurkien** trumpettifanfaari. **Metsähanhet** pesivät Tulijoen ja Koirakankaan suolammissa.

Vanhaan aikaan telkkiä eli sotkia munitettiin keräämällä pöntöstä munia ravinnoksi. Vaikka joutsen eli joukahainen oli pyhä toteemieläin, se lienee ollut myös tärkeä saaliseläin. Nimittäin se lähti Kainuustakin viimeisenä loka-marraskuussa ja palasi ensimmäisten sulien ilmestyessä maaliskuu-huhtikuussa, jolloin alueella jo asuvien ihmisten ravintovarastot olivat jo huvenneet. Kalevalaisissa runoissa maailma syntyi sotkan munasta. Suomalaisia on nimitetty myös ”vesilinnun kansaksi”.